

УДК 330.142.26

Інна Сергіївна КАСАПОВА

аспірант кафедри економічного аналізу, Одеський національний економічний університет,
e-mail: 30_sokolenko_93@rambler.ru

ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СУТНОСТІ КАТЕГОРІЇ «ОБОРОТНИЙ КАПІТАЛ»

Касапова, І. С. Дослідження економічної сутності категорії «оборотний капітал» / Інна Сергіївна Касапова // Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. праць; за ред. М. І. Зверякова (гол. ред.) та ін. (ISSN 2313-4569). – Одеса: Одеський національний економічний університет. – 2016. – № 2 (61). – С. 228–234.

Анотація. У статті розглянуто аналіз визначень оборотного капіталу, що свідчить про певні протиріччя у визначенні цього поняття. Узагальнено різноманітні підходи до визначення і трактування оборотного капіталу. Наведено результати дослідження значення оборотного капіталу для ефективної прибутковості підприємств. Запропоновано нове визначення «оборотного капіталу» та система управління оборотними коштами підприємства. Обґрунтовано необхідність управління оборотним капіталом для забезпечення прибутковості фірми.

Ключові слова: оборотний капітал; оборотні кошти; управління; запаси; грошові кошти; дебіторська заборгованість; аналіз.

Инна Сергеевна КАСАПОВА

аспірант кафедры экономического анализа, Одесский национальный экономический университет, e-mail: 30_sokolenko_93@rambler.ru

ИССЛЕДОВАНИЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СУЩНОСТИ КАТЕГОРИИ «ОБОРОТНЫЙ КАПИТАЛ»

Касапова, И. С. Исследование экономической сущности категории «оборотный капитал» / Инна Сергеевна Касапова // Вестник социально-экономических исследований: сб. науч. трудов; под ред. М. И. Зверякова (глав. ред.) и др. (ISSN 2313-4569). – Одесса: Одесский национальный экономический университет. – 2016. – № 2 (61). – С. 228–234.

Аннотация. В статье рассмотрен анализ определений оборотного капитала, который показывает определенные противоречия в определении данного понятия. Обобщены разные подходы к определению и трактовке оборотного капитала. Приведены результаты исследования значения оборотного капитала для эффективной прибыльности предприятий. Предложены новое определение «оборотного капитала» и система управления оборотными средствами. Обоснована необходимость управления оборотным капиталом для обеспечения доходности фирмы.

Ключевые слова: оборотный капитал; оборотные средства; управление; запасы; денежные средства; дебиторская задолженность; анализ.

Inna KASAPOVA

Postgraduate student, Department of Economic Analysis, Odessa National Economic University,
e-mail: 30_sokolenko_93@rambler.ru

RESEARCH OF THE ECONOMIC ESSENCE OF THE CATEGORY OF «WORKING CAPITAL»

Kasapova, I. (2016), Research of the economic essence of the category of «working capital». Ed.: M. Zveryakov (ed.-in-ch.) and others [Doslidzhennia ekonomichnoi sutnosti katehorii «oborotnyi kapital»; za red. M. I. Zveriakova (gol. red.) ta in.], Socio-economic research bulletin; Visnik social'no-ekonomichnih doslidzen' (ISSN 2313-4569), Odessa National Economic University, Odessa, No. 2 (61), pp. 228–234.

Abstract. The article analyses the definitions of working capital, which show certain contradictions in the definition of this concept. Different approaches to the definition and interpretation of the working capital are summarized. The results of the study of working capital for the effective profitability of enterprises are presented. The new definition of «working capital» and «working capital management system» are proposed. The necessity of working capital management for insurance of company's profitability is proved.

Keywords: working capital; working capital; management; inventories; cash; receivables; analysis.

JEL classification: M210

Постановка проблеми у загальному вигляді. В умовах становлення та розвитку економічних відносин процес формування стійкої ринкової інфраструктури висуває нові вимоги до механізмів формування та використання фінансових ресурсів, в тому числі, і оборотного капіталу. Будь-який виробничий процес на підприємстві є результатом з'єднання робочої сили із засобами виробництва, які представлені основним і оборотним капіталом. Оборотний капітал – це найважливіший елемент виробництва, який забезпечує його необхідними фінансовими ресурсами і обумовлює безперервність функціонування підприємства. Тому питання теоретичного дослідження визначення сутності «оборотного капіталу» не втрачає своєї актуальності.

Для забезпечення безперервного процесу виробництва та реалізації продукції кожне підприємство повинно мати чітко сформований механізм управління оборотними активами, але це неможливо без розуміння сутності цієї категорії. Адже у процесі теоретичного вивчення цього поняття стає можливим виявлення існуючих взаємозв'язків серед найважливіших та найвпливовіших факторів виробничо-господарської діяльності.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. На сьогоднішній день у науковій літературі можна зустріти різноманітні підходи до визначення і трактування оборотного капіталу. Для його характеристики використовують такі економічні поняття як «оборотні засоби», «оборотні кошти», «оборотні активи», «оборотний капітал», «чистий оборотний капітал», «брутто-оборотний капітал», «короткострокові активи», «поточні активи».

Поняття «оборотний капітал» та «оборотні активи» ототожнюються багатьма економістами і використовуються як синоніми. Розглянемо різні підходи науковців до визначення оборотного капіталу та інших понять, пов'язаних з ним.

Перша група економістів вважає, що оборотний капітал має грошову природу, виконує функцію платіжного обслуговування кругообігу та визначає його як грошові ресурси, вкладені до оборотних виробничих фондів і фондів обігу для забезпечення безперервного виробництва і реалізації виробленої продукції.

Так, вчені Г. І. Кравцова, М. І. Ткачук та А. В. Шашковський зазначають, що сукупність грошових коштів, що планомірно авансуються підприємством для утворення оборотних виробничих фондів і фондів обігу, становить оборотні кошти [1, с.71].

А науковці А. А. Мазаракі, Л. О. Ліготенко, Н. М. Ушакова під оборотними активами розуміють сукупність матеріальних і грошових цінностей (економічних ресурсів) підприємства, що знаходяться у постійному кругообігу, при цьому змінюють свою матеріальну форму протягом одного операційного циклу та в повному обсязі переносять свою вартість на товари, які реалізує підприємство. Вчені ототожнюють це поняття з оборотними коштами, але не виділяють окремо категорії «оборотний капітал» [2, с.96].

На думку Л. О. Роштейна, «оборотні кошти – це грошові кошти, що знаходяться в розпорядженні об'єднання для створення запасів сировини, матеріалів і інших матеріальних цінностей» [3, с.61].

О. Василик вважає, що обігові кошти – це «грошові засоби, авансовані в оборотні виробничі фонди і фонди обігу» [4, с.246].

Друга група економістів визначає оборотний капітал як авансовану вартість. На відміну від розглянутих вище визначень, тут підкреслюється, по-перше, рухомий

відновлюваний характер вартості, яка лише авансується й повертається після кожного кругообігу в грошовій формі. По-друге, у характеристиці оборотного капіталу як авансованої вартості підкреслюється, що створений додатковий продукт до оборотного капіталу не належить.

Представник традиційної радянської фінансової школи, Д. С. Моляков, визначає оборотні кошти як «авансовану в грошовій формі вартість для планомірного створення та використання оборотних виробничих фондів і фондів обігу в мінімально необхідних розмірах, що забезпечують виконання підприємством виробничої програми і своєчасного здійснення розрахунків» [5, с.54].

А. М. Поддєрьогін об'єднує терміни «оборотний капітал» і «оборотні кошти». З точки зору науковця «Оборотний капітал (оборотні кошти) – це кошти, авансовані в оборотні виробничі фонди і фонди обігу для забезпечення безперервності процесу виробництва, реалізації продукції та отримання прибутку» [6, с.159].

Н. Б. Єрмасова об'єднує поняття «оборотні кошти» і «поточні активи», і дає наступне їх визначення: «оборотні кошти (поточні активи) – засоби інвестовані підприємством в поточні операції в час кожного операційного циклу» [7, с.78]. Таке визначення вважається більш загальним і не дає точної характеристики оборотним коштам.

Ченг Ф. Лі та Джозеф І. Фіннерті використовують термін «оборотний капітал». Під ним розуміють відображені в доларах поточні активи організації, які включають грошові кошти, цінні папери, що легко реалізуються, товарно-матеріальні запаси та дебіторську заборгованість [8, с.479]. Розглядаючи це визначення, варто зауважити, що у ньому показано оборотний капітал з позиції вкладення коштів у складові оборотних активів і, тим самим, підкреслено сутність поняття «капітал» як економічної категорії.

Третя група економістів визначає оборотний капітал як мобільні активи, які використовуються і реалізуються підприємством протягом року або операційного циклу. Тобто це активи, які протягом одного виробничого циклу або одного календарного року можуть бути перетворені в гроші.

М. Н. Крейнїна вважає, що оборотні активи – це мобільна частина майна підприємства, тобто вся вартість тих оборотних активів, які за нормальних умов роботи протягом року (або навіть більш коротшого періоду в межах року) перетворюються в грошові кошти в результаті отримання виручки від реалізації, обігу цінних паперів тощо [9, с.35]. У цьому визначенні акцентується увага на терміні використання оборотних активів, але грошові кошти не розглядаються як складова оборотних активів.

У працях Є. С. Стоянової, Є. В. Викової, І. А. Бланка використовується поняття «чистий оборотний капітал» (як синоніми: працюючий, робочий капітал чи власні оборотні засоби), яке трактують як різницю між поточними активами та поточними пасивами. Е. Нікбахт, А. Гроппедлі під цим визначенням розуміють саме робочий капітал. Оборотні активи вони визначають за змістом статей другого розділу активу балансу. Цю думку також розвинув В. В. Ковальов, який вважає, що «термін «оборотний капітал» (синонім у вітчизняному обліку «оборотні засоби»), відноситься до мобільних активів підприємства, які є грошовими коштами, чи можуть бути перетворені в них протягом року або одного виробничого циклу». Подібне трактування дають А. Б. Крутік, М. М. Хайкін, на думку яких різниця між поточними активами та короткостроковими зобов'язаннями називається оборотним капіталом. Тобто ці вчені визначають дані поняття в основному з точки зору бухгалтерського обліку, без урахування економічної суті [10, с.149].

В. В. Ковальов вважає, що оборотний капітал «належить до мобільних активів підприємства, які є грошовими коштами або можуть бути перетворені в них протягом року або одного виробничого циклу» [11, с.330]. До аналогічної точки зору схиляється і Н. А. Русак [12]. Це визначення доволі точно відображає суть оборотного капіталу, проте воно не розкриває економічної природи даної категорії.

Р. Брейлі та С. Майєрс застосовують поняття «оборотні активи», «короткострокові активи», «поточні активи» [13, с.740]. На їх думку, поточні активи (короткострокові активи, оборотні активи) – це такі активи, які компанія в найближчому майбутньому збирається перетворити в грошові кошти [13, с.744]. Вважаємо, що представлене визначення є не зовсім коректним, оскільки грошові кошти також не включені до складу оборотних активів.

І. О. Бланк трактує оборотні (поточні) активи як сукупність майнових цінностей підприємства, що обслуговують поточний господарський процес і повністю споживаються протягом одного операційного циклу [14, с.62]. У цьому визначенні чітко надано економічний зміст оборотних активів.

Можна зробити висновок про те, що у переважній більшості вчені виділяють категорію «оборотний капітал», але по-різному її визначають. Оборотний капітал розглядається або як виключно економічна категорія, і тоді на перший план виступають матеріально-речовинна сторона оборотного капіталу, або як суто фінансова категорія, і тоді переважна увага приділяється джерелам формування оборотного капіталу.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проведений аналіз визначень оборотного капіталу показує, що є певні протиріччя у визначенні цього поняття, що обумовлює необхідність його уточнення.

Постановка завдання. Полягає в дослідженні та узагальненні існуючих підходів до визначення сутності поняття «оборотний капітал», що забезпечить формування адекватного сприйняття проаналізованої інформації суб'єктами підприємницької діяльності та побудову теоретичної основи для подальшого дослідження оборотного капіталу як економічної категорії.

Для забезпечення безперервного процесу виробництва та реалізації продукції кожне підприємство повинно мати чітко сформований механізм управління оборотними активами, але це неможливо без розуміння сутності цієї категорії. Адже у процесі теоретичного вивчення цього поняття стає можливим виявлення існуючих взаємозв'язків серед найважливіших та найвпливовіших факторів виробничо-господарської діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. «Оборотний капітал» як економічна категорія, розглядається багатьма вченими. Так, у 1766 р. Франсуа Кене, осмислюючи роль капіталу в своїй економічній таблиці, поділив його на «первинні» і «річні» аванси, які пізніше стали називати основним та оборотним капіталом. Адам Сміт, а, з часом, і Давід Рікардо, також досліджували поняття оборотного капіталу. А. Сміт вперше визначив оборотний капітал як суму грошових коштів, авансованих на придбання сировини та матеріалів для здійснення виробничого процесу. А Д. Рікардо поглибив поняття оборотного капіталу, розглянувши швидкість його обертання порівняно з основним капіталом, пов'язуючи із нормою прибутку. Отже, перші згадки про оборотний капітал датуються XVIII століттям. Вони мали подальший розвиток [15, с.151].

Для вітчизняної економіки термін «оборотний капітал» є відносно новим, більш звичним для нашого використання є термін «оборотні кошти», який фігурує у законодавчих і нормативних актах та у господарській практиці. Із виходом українських підприємств на міжнародний економічний ринок необхідні єдина термінологія та методика аналізу управління оборотним капіталом.

Згідно з Господарським кодексом України оборотними коштами є сировина, паливо, матеріали, малоцінні й швидкозношувані предмети, інше майно виробничого й невиробничого призначення, що відноситься по законодавству до оборотних коштів [16].

Оборотні активи – це економічні ресурси, сформовані за рахунок інвестованого в них капіталу, і є такими, що мають вартість і здатність створювати дохід у процесі свого функціонування, ефективність яких визначається з урахуванням факторів часу, ризику і ліквідності.

Деякі вчені в своїх дослідженнях використовують термін «робочий капітал, який визначають як різницю між оборотними активами та поточними зобов'язаннями підприємства чи, інакше кажучи, частину оборотних активів компанії, що фінансується за

рахунок довгострокових джерел. Коли оборотні активи перевищують поточні зобов'язання, підприємство має позитивний робочий капітал. Якщо оборотні активи менші за поточні зобов'язання, компанія має від'ємний робочий капітал.

Поряд з визначенням терміна «оборотні кошти» у літературних джерелах існують визначення в законодавчих актах України. В Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» надано таке визначення оборотним активам: «оборотні активи – гроші та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу» [17].

Здійснений аналіз визначень свідчить про ототожнення понять «оборотний капітал», «оборотні засоби», «оборотні кошти», а іноді «власний оборотний капітал».

Таким чином, всі елементи, які формують безперервний оборот на підприємстві, повинні бути раціонально сформованими та ефективно використовуватися. Тому дуже важливим є визначення оптимального розміру оборотного капіталу, а також джерел його формування для забезпечення отримання максимального прибутку підприємством.

Величина оборотного капіталу підприємства повинна постійно наближатися до оптимальної, тобто відповідати його потребам і можливостям. Ефективною доцільно вважати таку структуру оборотного капіталу, за якої досягається позитивне значення ефекту фінансового важеля джерел його фінансування, достатній рівень рентабельності активів-брутто, а середньозважена вартість оборотного капіталу перебуває на низькому рівні. Для вітчизняних підприємств у період становлення ринкових відносин досить важко проводити оптимізацію структури джерел формування оборотного капіталу, оскільки в Україні недостатньо розвинений фінансовий ринок та його інфраструктура. Визначення оптимальної структури джерел формування оборотного капіталу з врахуванням всіх критеріїв допоможе підприємству встановити співвідношення між власним і позиченим оборотним капіталом, яке буде наближатися до оптимального, і за таким принципом здійснювати фінансування потреби в оборотному капіталі.

Висновки і перспективи подальших розробок. За підсумками проведеного дослідження пропонуємо таке розуміння «оборотного капіталу»: оборотний капітал – це сукупність речових елементів, які призначені для створення запасів, матеріальних цінностей в мінімально необхідних розмірах для досягнення максимально можливого фінансового результату.

Використання уточненого тлумачення може бути підґрунтям для удосконалення обліково-аналітичного управління оборотним капіталом. Цей підхід можна конкретизувати розробкою системи показників аналізу окремих бізнес-процесів із урахуванням галузевих особливостей підприємств [18]. Крім цього, за результатами управлінського аналізу має формуватися множина показників (індикаторів) оцінки забезпеченості оборотним капіталом або ефективності його використання, що становить основу розрахунків інтегральних показників для подальшого моделювання оптимальних співвідношень окремих підсистем підприємства.

Саме тому, управління оборотним капіталом є важливою частиною забезпечення ефективної діяльності підприємства, оскільки від правильності визначення потреби в оборотному капіталі, ефективності його використання залежить фінансова стійкість підприємства, його кредитоспроможність та інвестиційна привабливість. Економічний розвиток господарської системи підприємства обумовлюється необхідністю постійного визначення і оцінки параметрів забезпечення ефективності управління оборотним капіталом підприємства.

Перспективи подальших наукових розробок в удосконаленні механізму управління оборотним капіталом полягають у визначенні граничної межі підвищення ефективності використання оборотного капіталу підприємством.

Література

1. Кравцова Г. И. Финансы промышленности: учеб. для экон. вузов / [Г. И. Кравцова, М. И. Ткачук, А. В. Шашковский; под ред. М. И. Ткачук]. – Мн.: Выш. шк., 1990. – 223 с. (с. 71).
2. Боровик О. А. Аналіз динаміки оборотних коштів за видами економічної діяльності / О. А. Боровик // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – № 2. – С. 95–99.
3. Роштейн Л. А. Оборотные средства в промышленности / Л. А. Роштейн. – М.: ФиС, 1986. – 93 с.
4. Василик О. Д. Теорія фінансів: підруч. / О. Д. Василик. – К.: НІОС, 2000. – 416 с.
5. Маргасова В. Г. Системний підхід до управління оборотним капіталом на підприємствах харчової промисловості / В. Г. Маргасова // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – № 7. – С. 53–59.
6. Поддєрьогін А. М. Фінанси підприємств: підруч. / [А. М. Поддєрьогін, Л. Д. Буряк, Г. Г. Нам та ін.; керівник авт. кол. і наук. ред. А. М. Поддєрьогін]. – 3-тє вид., перероб. та доп. – К.: КНЕУ, 2000. – 460 с.
7. Ермасова Н. Б. Финансовый менеджмент: конспект лекций / Н. Б. Ермасова. – М.: Юрайт-Издат, 2007. – 192 с.
8. Ченг Ф. Ли. Финансы корпораций: теория, методы и практика / Ченг Ф. Ли, Джозеф И. Финнерти. – М.: ИНФРА-М, 2000. – 685 с.
9. Крейнина М. Н. Финансовый менеджмент: учеб. пособ. / М. Н. Крейнина. – М.: Дело и сервис, 1998. – 304 с.
10. Крутик А. Б. Основы финансовой деятельности предприятия: учеб. пособ. / А. Б. Крутик, М. М. Хайкин. – 2-е изд, перераб. и доп. – СПб.: Бизнес-пресс, 1999. – 448 с.
11. Ковалев В. В. Финансы предприятий: учеб. пособ. / В. В. Ковалев. – М.: ВИТ+РЭМ, 2002. – 352 с.
12. Русак Н. А. Финансовый анализ субъекта хозяйствования: справ. пособ. / Н. А. Русак, В. А. Русак. – Мн.: Выш. шк., 1997. – 309 с.
13. Брейли Р. Принципы корпоративных финансов / Р. Брейли, С. Майерс. – М.: Олимп-Бизнес, 1997. – 1088 с.
14. Бланк И. А. Управление активами / И. А. Бланк. – К.: Ника-Центр; Эльга, 2002. – 720 с.
15. Бартош О. М. Джерела формування оборотних коштів та ефективність використання комерційного кредиту / О. М. Бартош // Зб. наук. праць «Вісник ЧДТУ» (Серія: Економічні науки). – Черкаси. – 2005. – Вип. 14. – С. 149–155.
16. Господарський кодекс України: Закон України № 436-IV від 16.01.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18–22. – Ст. 144.
17. «Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку I «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України № 73 від 07.02.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.
18. Гайдаєнко О. М. Аналіз ресурсного потенціалу підприємства як фактор оптимізації бізнес-процесів [Електронний ресурс] / О. М. Гайдаєнко. – Режим доступу: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/12345/4635>.

References

1. Kravtsova, G. I., Tkachuk, M. I., Shashkovskiy, A. V. (1990), *Finance of industry*. Ed. by M. I. Tkachuk [Finansy promyshlennosti; pod red. M. I. Tkachuk], Vysheyshaya shkola, Minsk, 223 p. (p. 71) (rus)
2. Borovik, O. A. (2008), *The analysis of the current assets according to the types of economic activity* [Analiz dynamiky oborotnykh koshtiv za vydamy ekonomichnoi diialnosti], *Formation of market relations in Ukraine*, No. 2, pp. 95–99 (ukr)

3. Roshteyn, L. A. (1986), *Current assets in the industry* [Oborotnye sredstva v promyshlennosti], FiS, Moscow, 93 p. (rus)
4. Vasylyk, O. D. (2000), *Finance theory* [Teoriia finansiv], NIOS, Kyiv, 416 p. (ukr)
5. Marhasova, V. H. (2004), *System approach to the working capital management in the food industry* [Systemnyi pidkhd do upravlinnia oborotnym kapitalom na pidpriemstvakh kharchovoi promyslovosti], *Actual problems of economy*, No. 7, pp. 53–59 (ukr)
6. Poddieriohin, A. M., Buriak, L. D., Nam, H. H. and others (2000), *Finance of enterprises. 3rd ed.* Ed. by A. M. Poddieriohin [Finansy pidpriemstv, 3-te vyd.; za nauk. red. A. M. Poddieriohina], KNEU, Kyiv, 460 p. (ukr)
7. Ermasova, N. B. (2007), *Financial management* [Finansovyy menedzhment], Yurayt-Izdat, Moscow, 192 p. (rus)
8. Cheng, F. Lee, Finnerty, Joseph E. (2000), *Finance of corporations: theory, methods and practice* [Finansy korporatsiy: teoriya, metody i praktika], INFRA-M, Moscow, 685 p. (rus)
9. Kreynina, M. N. (1998), *Financial management* [Finansovyy menedzhment], Delo i servis, Moscow, 304 p. (rus)
10. Krutyk, A. B., Haykin, M. M. (1999), *Fundamentals of enterprise financial activity. 2nd ed.* [Osnovy finansovoy deyatelnosti predpriyatiya, 2-e izd.], Bizness-press, St. Petersburg, 448 p. (rus)
11. Kovalev, V. V. (2002), *Finance of enterprises* [Finansy predpriyatiy], VIT+REM Publisher, Moscow, 352 p. (rus)
12. Rusak, N. A., Rusak, V. A. (1997), *Financial analysis of a business entity: reference guide* [Finansovyy analiz subyekta khozyaystvovaniya: spravochnoe posobie], Vysheyschaya shkola, Minsk, 309 p. (rus)
13. Breyli, R., Mayers, S. (1997), *Principles of corporate finance* [Printsipy korporativnykh finansov], Olimp-Bizness, Moscow, 1088 p. (rus)
14. Blank, I. A. (2002), *Asset management* [Upravlenie aktivami], Nika-Tsentr, Elga, Kiev, 720 p. (rus)
15. Bartosh, A. M. (2005), *Sources of forming of working capital and efficiency of usage of commercial credit* [Dzherela formuvannia oborotnykh koshtiv ta efektyvnist vykorystannia komertsiiinoho kredytu], *Proceedings of scientific works of Cherkasy state technological university, Series: Economics, Cherkasy, Vol. 14*, pp. 149–155 (ukr)
16. *Economic Code of Ukraine: Law of Ukraine, No. 436-IV, 16.01.2003* [Hospodarskyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy, No. 436-IV, 16.01.2003], *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy* (2003), No. 18–22, stattia 144 (ukr)
17. «On approval of the National Accounting Standard 1 «General Requirements for Financial Reporting»: Law of Ukraine, No. 73, 02.07.2013 [Pro zatverdzhennia Natsionalnoho polozhennia (standartu) bukhhalterskoho obliku 1 «Zahalni vymohy do finansovoi zvitnosti»: Nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy, No. 73, 07.02.2013], available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (ukr)
18. Haidaenko, O. M. *Analysis of enterprise's resource potential as a factor of business-processes optimization* [Analiz resursnoho potentsialu pidpriemstva yak faktor optymizatsii biznes-procesiv], available at: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/12345/4635> (ukr)